

KAPİTALİZME KARŞI ANADOLU GELENEKLERİ

Aydınlık Gazetesi, 15 Nisan 2017

Yıldırım Koç

Kapitalizme karşı oluşum önce 1960'lı yıllarda Amerikan karşıtlığıyla, milliyetçilikle ve anti-emperyalizmle başladı. Kapitalizmin sömürü mekanizmasını öğrendikçe, daha bilinçli bir kapitalizm karşıtlığına dönüştü. Ancak yıllar geçtikçe kapitalizme karşıtlığım, kapitalizmin yol açtığı baskı ve sömürünün ötesine geçti.

Birçok insan gibi ben de sömürünün ve baskının olmadığı, insanların toplumsal üretime yeteneklerine göre katkıda bulunup üretilen ürünlerden ihtiyaçlarına göre pay aldığı bir dünya istiyorum.

BİREYCİLİĞE KARŞI DOSTLUK

Ancak kapitalizme karşıtlığım, kapitalizmin insan kimliğinde yarattığı çarpıklıktan da kaynaklanıyor. Kapitalizm, insanları bencil, bireyci, acımasız, baskıcı yapıyor. Bu özellikler kapitalizmin öncesindeki sınıflı toplumlarda da vardı. Ancak kapitalizmde bu özellikler iyice hakim duruma geldi. İnsanlar birbirlerinin kafasına basa basa yükselmek istiyorlar. Yalnızlaşıyorlar. Yalnızlıktan kurtuluşu içkide, depresyon ilaçlarında, uyuşturucuda ve hatta intiharda buluyorlar.

Milyonlarca insan gibi ben de insanların bencilikten kurtulup birbirine kardeşçe, yoldaşça, dostça yaklaştığı bir dünya istiyorum.

Kapitalist üretim biçiminde üretimin amacı, sermayedarların kârı. Sermayedarların kârının artırılması için doğa tahrip ediliyor. İnsanların ihtiyaç algısı sürekli olarak yönlendiriliyor. İnsanlar tüketim makinesine dönüştürülüyor. Eskimeyen ürünler, daha yenisi çıktı veya modası geçti diye atılıyor. Bir tarafta aç insanlar varken, yiyecekler israf ediliyor ve hatta fiyatları düşmesin diye tahrip ediliyor.

Ben de, kapitalizme karşı olan milyonlarca insan gibi, doğanın sunduğu zenginliklerin akıllı bir biçimde kullanıldığı bir dünya istiyorum.

Sınıfsız, sömürsüz, baskısız; insanların dostça yaşadığı; doğanın nimetlerinin akıllıca kullanıldığı bir dünya mümkün. Böyle bir dünyaya giden ilk adım ise, bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin kurulması, dünyadaki mazlum milletlerin emperyalizme karşı geniş birlikteliğinin yaratılmasıdır.

PANZEHİR ANADOLU MAYASI

Bu süreçte Anadolu'nun çok güzel bir mirası var.

Rusya'da sosyalizmin öncülerinden olan Alexander Herzen (1812-70), böyle bir düzenin yaratılmasında Rusya'da o tarihlerde hâlâ varlığını sürdüren köy komünlerinin rolü olabileceğine değiniyordu. Marx ve Engels de bu görüşü ciddiye aldı (bkz. Komünist Manifesto'nun 1882 Rusya baskısına önsöz).

Anadolu'nun mayasında bulunan bazı geleneklerin günümüzde hâlâ yaşıyor olması da, kapitalizmin insanın kişiliğinde ve insan ilişkilerinde yarattığı olumsuzluklara karşı panzehirdir.

Kapitalizmin çarpıttığı insanlardan bir örneği bir Hollandalı arkadaşım anlatmıştı. 6-7 yaşlarındayken ağaca çıkmış. Annenanesi aşağıda, "atla, seni tutayım" demiş. O da atlamış. Anneannesi onu tutmamış. Sonra da, "bu dünyada," demiş, "anneannene bile güvenmeyeceksin."

Kapitalizmin iğrençliğini daha iyi anlatacak bir örnek düşünemiyorum.

Bir de Anadolu'yu düşünün. Kapitalizmin tüm etkisine rağmen bozulmamış bazı özelliklerimiz hâlâ var.

Anadolu'da hatır/gönül, dostluk önemlidir. Komşu komşunun külüne muhtaçtır. Komşu hakkı vardır. Komşuda pişer, bize de düşer, deriz.

Anadolu geleneğinde ve mayasında, gösteriş ayıptır. Sade yaşam esastır. Bizler, yolda bulduğu ekmeğin parçasını üç kez öpüp başına koyan, sonra ezilmeyecek bir yere bırakan bir halkız. Hepimiz yemek israf etmemek anlayışıyla büyüdük. Büyüklerimiz, tabağında lokma kalırsa, gece uykundu seni korkutur, derdi.

Kapitalizmin iğrençliklerinin panzehiri Anadolu mayasındadır.